

Samorząd zawodowy: reprezentacja interesu grupy czy interesu publicznego?

Konstanty Radziwiłł
Sekretarz Naczelnej Rady Lekarskiej

VIII Konferencja Krakowska
Świat współpracy – świat konfrontacji
Wybory strategiczne dla Polski
w warunkach podwyższonej niepewności
Kraków, 15-16 czerwca 2015 r.

Podstawa konstytucyjna

Art. 16.

1. Ogół mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę samorządową.
2. Samorząd terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność.

Art. 17.

1. W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.
2. W drodze ustawy można tworzyć również inne rodzaje samorządu. Samorządy te nie mogą naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.

Art. 18.

Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Zawód zaufania publicznego

- **wolny zawód** – wykonywany na podstawie odpowiedniego wykształcenia, **samodzielnie i na własną odpowiedzialność w sposób niezależny zawodowo**, w celu oferowania usług intelektualnych lub koncepcyjnych w interesie klienta lub w interesie publicznym.
- **zawód regulowany** - wykonywanie wymaga **posiadania określonych kwalifikacji i dozwolone jest dopiero po uzyskaniu zezwolenia**, które można zdobyć tylko po spełnieniu wymogów określonych przepisami prawnymi (np. zdanie egzaminu, ukończenie wymaganej praktyki zawodowej, uzyskanie wpisu na listę, ukończenie właściwego kształcenia czy szkolenia). W Europie ponad 2/3 wolnych zawodów jest zawodami regulowanymi.
- **zawód zaufania publicznego** – polega na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych i z troski o realizację interesu publicznego. Cechami zawodu zaufania publicznego jest **misja, przestrzeganie reguł deontologicznych, zapewnienie klientom tajemnicy zawodowej oraz ponoszenie szczególnej odpowiedzialności z racji wykonania zlecenia**. Konstytucja wiąże wykonywanie zawodu zaufania publicznego z istnieniem **samorządu zawodowego**.

Zawód zaufania publicznego

Polega na wykonywaniu zadań o szczególnym charakterze z punktu widzenia zadań publicznych, troski o realizację interesu publicznego, a w szczególności:

- jest wykonywany przez osoby posiadające **kwalfikacje określone** w przepisach właściwych dla danego zawodu;
- jest wykonywany w **formach określonych** w przepisach właściwych dla danego zawodu;
- wiąże się z przynależnością do **samorządu zawodowego**;
- tworzy szczególną **wieź zaufania** między osobą wykonującą zawód i świadczącą usługi na rzecz klienta a klientem;
- wiąże się z dostępem do informacji dotyczących **sfery prywatności** osoby fizycznej lub tajemnicy przedsiębiorcy;
- gwarantuje, że powyższe informacje, uzyskane przez wykonującego zawód, stanowią **tajemnicę zawodową**, której ujawnienie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w przepisach ustawowych;
- osoba wykonująca zawód zaufania publicznego, kieruje się zasadami **etyki zawodowej**.

Zawody zaufania publicznego w Polsce (15)

- samorządy zrzeszające zawody **prawnicze i związane z wykonywaniem prawa**: adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników oraz kuratorów sądowych
- samorządy zrzeszające zawody **medyczne i pokrewne**: lekarzy, lekarzy dentyistów, lekarzy weterynarii, aptekarzy, pielęgniarki, położne, diagnostów laboratoryjnych oraz psychologów
- samorządy zrzeszające zawody powstałe w wyniku rozwoju **gospodarki rynkowej**: biegłych rewidentów, doradców podatkowych oraz rzeczników patentowych
- samorządy zrzeszające zawody związane z pełnieniem funkcji w **budownictwie i w projektowaniu przestrzeni**: architektów oraz inżynierów budownictwa

Historia

- Specjalne regulacje dotyczące wolnych zawodów wyłączające je spod ogólnych zasad działalności gospodarczej występują od starożytności
- Podobne regulacje w większości państw członkowskich UE

Przykład historii izb lekarskich w Polsce

- Pierwsze izby lekarskie na ziemiach polskich II poł. XIX w. (zabór austriacki)
- Potem: 1921 i 1938 (lek. dent.) do 1940, 1945 do 1950, od 1989
- Ustawa z 17.5.1989 o izbach lekarskich (przed Konstytucją 1997), obecnie ustawa z 2.12.2009 o izbach lekarskich
- Atrybut obywatelskiego państwa prawa. Część imperium państwo przekazuje środowisku, aby w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony sprawowało część władzy publicznej.

Samorządy zawodów zaufania publicznego

- określanie zasad etyki i deontologii zawodowej
- nadzór nad sumiennym i należytym wykonywaniem zawodu (wiedza, umiejętności, umiejętności komunikacyjne, etyka)
- dopuszczanie do zawodu po spełnieniu kryteriów określonych prawem
- rejestrowanie praktyk zawodowych po spełnieniu warunków określonych prawem
- opiniowanie i występowanie o wydanie aktów prawnych

Dylematy samorządności zawodowej

- Ile związku zawodowego, a ile instytucji prawa publicznego?
- Krytyka ze strony członków oraz społeczeństwa/mediów
- Odpowiedzialność środowisk zawodowych (zawód zaufania publicznego!)
- Stosunek rządzących do samorządów zawodowych (jedna ustawa, ograniczanie prerogatyw, brak współpracy, symboliczne konsultacje)
- Pytanie nie czy? ale ile? (równowaga)

Bardzo dziękuję za uwagę

k.radziwill@hipokrates.org